

Milli Reasürans T.A.Ş.
adına sahibi
Cahit NOMER

İnceleme Kurulu
BAŞKAN
Toygun DAĞLIER
ÜYE
Barbaros YALÇIN
ÜYE
Candan EVREN
ÜYE
Hüseyin YUNAK

Yazı İşleri Müdürü
Y. Kemal ÇUHACI

İnceleme Kurulu Sekreteri
Gonca GÜNİŞİK

Sanat Yönetmeni
Melek ÖZGEN

Basın Yayın Koordinatörü
Günhan SÜRDEM

Dizgi
Gonca GÜNİŞİK

Renk Ayrımı
ÇALI GRAFİK

Baskı
CEYMA MATBAASI

Merkez
Teşvikiye Cad.43/57
80200 Teşvikiye / İstanbul
Tel: 0-212-231 47 30 / 3 hat

3 ayda bir yayınlanır.

Dergide yer alan yazıların
içeriğinden yazı sahipleri
sorumludur.

İÇİNDEKİLER

Ülkemizde Terörist Faaliyetlerin Neden Olduğu Sigortalı Hasarlar	4
Doğal Felâketler Sigortalanabilir mi?	10
Yabancı Basından Haberler	19

Reasürör Gözüyle

Terör, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sorundur. Terörün neden olduğu olumsuz ekonomik, sosyal ve siyasal sonuçlar maalesef ülkemizde de yaşanmakta ve bu sorunun neden olduğu olumsuzlukların ortadan kaldırılabilmesi için toplumun çeşitli kesimleri tarafından çözümler önerilmektedir. Dergimizin bu sayısında, terör faaliyetleri nedeniyle 1990-1995 yılları arasındaki altı yıllık dönemde meydana gelmiş olan sigortalı hasarlarla ilgili istatistikler yer almaktadır. Şirketimizin elinde mevcut kayıtlardan derlenerek elde edilmiş tablolar, terör hareketlerinin neden olduğu sigortalı hasarları miktar ve adet açısından incelemekte ve sigortalı hasarların Olağanüstü Hal Bölgesi ve Bölge Dışı olarak dağılımını göstermektedir.

Doğanın dengesinin bozulmasıyla birlikte sık sık tekrarlanmakta olan doğal felâketler tüm dünyadaki sigorta ve reasürans şirketlerinin en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Çok önemli boyutlardaki sigortalı hasarlara ve dolayısıyla büyük maddî kayıplara neden olan doğal felâketler, sigorta ve reasürans şirketleri tarafından artık sigorta edilebilirlik açısından tartışılmaya başlanmıştır. Sayın Candan Evren, bu konuyla ilgili olarak Paris'te düzenlenmiş olan uluslararası nitelikteki panelde ileri sürülen görüşlerle ilgili bir çalışma hazırlamıştır.

Sosyal güvenlik sisteminin gelişmiş olduğu ülkelerden biri olan İngiltere, bugün devlet tarafından sağlanan sosyal yardımların artık özel sigorta şirketleriyle birlikte veya sadece özel şirketler tarafından sağlanması gereği üzerinde tartışmaktadır. Ancak, gözönüne alınması gereken bir nokta; o ülkedeki sigortacılık sektörünün dünyanın en gelişmiş sigorta sektörlerinden biri olduğudur. Ülkemizde de son yıllarda bu konu üzerinde tartışmalar yapılmakta ve özellikle S.S.K.'nın sağladığı sosyal yardımların, dünyada üretilen tüm hayat primlerinin %0.02'sini üreten ve kişi başına düşen prim miktarı itibarıyla dünya sıralamasında 1993 rakamlarıyla 78 ülke arasında 56. olan özel hayat sigorta sektörümüz tarafından sağlanabileceği ifade edilmektedir. Yabancı Basından Haberler bölümünde, ilginç olabileceği düşüncesiyle bu konuyla ilgili bir çeviriye yer verilmiştir.

Ülkemizde Terörist Faaliyetlerin Neden Olduğu Sigortalı Hasarlar

Terörün kelime anlamı, belli bir amaç için insanları yıldırma, korkutma, dehşete düşürmektir. İnsanlık tarihinde oldukça uzun bir geçmişi olan terör hareketleri, 21. Yüzyıla girme-ye hazırlandığımız şu yıllarda hemen bütün dünyada tüm hızıyla devam etmektedir.

Terör, her ne kadar sözlük anlamıyla insanları belli bir amaç için korkutma ve yıldırma olsa da, genel olarak siyasî bir terimdir ve toplumların düzenini belirleme mücadelesinde bulunanlar tarafından çok sık kullanılan bir araçtır.

Terörist faaliyetleri bir araç olarak kullanan grupların amacı, o ülkedeki siyasî iktidarı ele geçirerek kendi siyasî düşünceleri doğrultusunda bir düzen kurmak olabilir, hedef aldığı devletin ülkesinden kendisine ait olduğunu iddia ettiği bir toprak parçası kazanmak olabilir, terörist faaliyetlerin yapıldığı ülkenin devletine düşman devletlerin güdümünde olmak üzere söz konusu ülkede istikrarsızlık yaratmak olabilir. Terörist

faaliyetlerin nitelikleri ve amaçları konusundaki örnekleri çoğaltmak mümkündür ancak, bu konu bizim çalışmamızın kapsamı dışındadır.

Terörist faaliyetler, ülkemiz insanının hiç te yabancı olmadığı bir konudur. Bir tarım ülkesi olmaktan çıkıp sanayi ülkesi olmaya başladığımız, diğer bir deyişle şehirlerde yaşayan insan sayısının artmaya başladığı dönemlerden itibaren ülkemiz, terörist faaliyetlere ortam oluşturmaya başlamıştır. Burada tekrar belirtilmesinde fayda vardır; bu çalışmanın kapsamı terörist faaliyetlerin anatomisini ortaya koymak değildir. Terör şu veya bu nedenle ülkemizin önde gelen bir sorunu haline gelmiştir ve çalışmamızın ana konusu, terör faaliyetlerinin neden olduğu sigortalı hasarların irdelenmesidir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, terörist gruplar ve bu gruplar tarafından çeşitli amaçlarla yürütülen terörist faaliyetler ülkemiz için önemli bir sorundur. Bu sorunla başa çıkmak amacıyla, Türkiye

Büyük Millet Meclisi tarafından 12 Nisan 1991 tarihinde Terörle Mücadele Kanunu kabul edilmiştir. Resmî Gazete'nin 12 Nisan 1991 tarih ve 20843 sayılı mükerrer baskısında yayınlanan ve aşağıda tam metni yer alan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda da öngörüldüğü üzere terör; baskı ve şiddet kullanarak devletin her türlü düzenini değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile olan bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti ve Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye düşürmek, devletin otoritesini zaafa uğratmak, yıkmak, ele geçirmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini bozmak amacıyla olan örgütlü bir suçtur.

TERÖRLE MÜCADELE KANUNU

Tanım ve Terör Suçları

Terör Tanımı

Madde 1- Terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma,

sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet'in niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, lâik, ekonomik düzenini değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir.

Bu Kanunda yazılı olan örgüt, iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelmiş sayılır.

Örgüt terimi, Türk Ceza Kanunu ile ceza hükümlerini içeren özel kanunlarda geçen teşekkül, cemiyet, silahlı cemiyet, çete veya silahlı çeteyi de kapsar.

Terör Suçlusu

Madde 2- Birinci maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur.

Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır ve örgüt mensupları gibi cezalandırılırlar.

Terör Suçları

Madde 3- Türk Ceza Kanunu'nun 125, 131, 146, 147, 148, 149, 156, 168, 171 ve 172. maddelerinde yazılı suçlar terör suçlarıdır.

Elimizde Yangın ve Kaza sigortaları itibariyle, 1990-1995 yılları arasındaki altı yıllık dönemde terörist faaliyetler sonucu meydana gelen sigortalı hasarların bir dökümü mevcuttur (*). Bu bilgiler; sigortalı kişi ve kuruluşlar, rizikonun bulunduğu yer, riziko türü, sigorta bedeli, olayın meydana geldiği tarih, ödenen hasar ve riski sigortalayan şirket olarak sınıflanmış haldedir ve ülkemizde terörist faaliyetlerin neden olduğu sigortalı hasarların gelişimi hakkında yeterli bir fikir vermektedir.

Görüldüğü gibi 1990 yılından itibaren terörist hareketlerin her iki sigorta dalı toplamı itibariyle neden olduğu sigortalı hasar adedi giderek artmaktadır. Altı yıllık dönem içerisinde Kaza dalında toplam 144, Yangın dalında ise toplam 296 sigortalı hasar meydana gelmiş, aynı dönem itibariyle iki sigorta dalında meydana gelen sigortalı hasar adedi 440 olarak gerçekleşmiştir.

Kaza sigortalarında terörist faaliyetler sonucu meydana gelen sigortalı hasarlar büyük bir çoğunlukla banka şubelerinin elektronik ekipmanlarına (para çekme makineleri) ve devlet kuruluşlarına ait iş makinelerine yönelik hasarlardır. Bu rizikoların büyük çoğunluğunun sigortalı olduğu hesaba katıldığı takdirde devletin terörist gruplara karşı almış olduğu etkili tedbirlerin Kaza branşındaki sigortalı hasar sayısında son iki yılda kaydedilen azalışlarda önemli rolü olduğu ileri sürülebilir.

Tablo I

Sigortalı Hasar Adedi Bakımından

<u>Yıllar</u>	<u>Kaza Sigortaları</u>	<u>Yangın Sigortaları</u>	<u>Toplam</u>
1990	1	1	2
1991	8	5	13
1992	36	28	64
1993	53	19	72
1994	22	87	109
1995	24	156	180
	144	296	440

(* Kaynak: Milli Reasürans T.A.Ş. verileri.)

Diğer taraftan, sigortalı olsun veya olmasın, Kaza sigortalarında meydana gelen hasarların tam bir dökümünü bilme imkânımız olmadığından, bu tablodaki sonuçlardan hareketle sigorta şirketlerinin terör teminatı vermede genel olarak isteksiz davrandıkları, özellikle küçük ve orta ölçekli kuruluşlardan veya kişilerden talep olmadıkça, şirketlerin bu

Olağanüstü Hal Bölgesi dışında ve büyük şehirlerde meydana gelmektedir. Yangın branşında, genellikle bina ve muhteviyat türündeki sigortalı hasarların artış göstermesi daha çok büyük şehirlerde olmaktadır. Bu branştaki sigortalı hasarların özellikle son iki yılda anormal artışlar kaydetmesi (Tablo I), terör hareketlerinin şehirlere kaydığının bir göster-

dana gelen sigortalı hasarların Olağanüstü Hal Bölgesi dahili ve harici olarak yıllar itibariyle dağılımı görülmektedir. Altı yıllık dönemdeki tüm sigortalı hasarların %15'i Olağanüstü Hal Bölgesinde, %85'i ise Olağanüstü Hal Bölgesi dışında meydana gelmiştir. Olağanüstü Hal Bölgesindeki hasarlar adet olarak son iki yıl içerisinde azalmakta iken, Ola-

Tablo II

**Sigortalı Hasarın Meydana Geldiği Yer ve Ödenen Hasar Bakımından
(Branşlar Toplamı İtibariyle)**

<u>Yıllar</u>	<u>O.Hal Böl.</u>	<u>Ödenen Hasar</u>	<u>Bölge Dışı</u>	<u>Ödenen Hasar</u>	<u>Toplam</u>	<u>Ödenen Hasar</u>
1990	-	-	2	1.019.723.189	2	1.019.723.189
1991	1	678.505.000	12	5.537.767.690	13	6.216.272.690
1992	13	*47.331.057.275	51	40.628.948.963	64	87.960.006.238
1993	35	24.535.832.200	37	29.901.605.338	72	54.437.437.538
1994	12	7.394.961.143	97	30.867.733.865	109	38.262.695.008
1995	4	4.339.470.000	176	44.286.919.721	180	48.626.389.721
	65	84.279.825.618	375	152.242.698.766	440	236.522.524.384

Hasar Adedi Bakımından

O.Hal Bölgesi : %15
Bölge Dışı : %85

Ödenen Hasar Bakımından

O.Hal Bölgesi : %36
Bölge Dışı : %64

(*) 1992 yılı Olağanüstü Hal Bölgesi dahilinde Ödenen Hasar rakamı içinde tek bir olay için ödenen (N.V. Turkse Shell Petrol Depoları-Diyarbakır) 38.725.317.325 TL yer almaktadır.

teminatı vermeye yanaşmadıkları da ileri sürülebilir.

Yukarıda, sigortalı hasarların, meydana geldiği bölge itibariyle incelendiği tabloda da açıkça görülebileceği üzere, sigortalı hasarlar daha çok

gesi olmasının yanı sıra, kişilerin terör hareketlerine karşı teminat alma konusunda artık daha duyarlı hale geldiğine de işaret etmektedir.

Yukarıdaki tabloda, terörist faaliyetler sonucunda mey-

ğanüstü Hal Bölgesi dışında artmaktadır. Buna göre, daha önce de sigortalı hasarların dağılımı konusunda ifade edilen düşüncelerin burada da geçerli olduğunu ileri sürebiliriz.

Ödenen hasarlar bakımından ise bu oran önemli bir miktarda Olağanüstü Hal Bölgesi lehine bozulmakla birlikte yine de ağırlık Bölge dışı sigortalı hasarlardadır. Bunun önemli bir sebebi, Bölge dahilinde faaliyette olan özel ve resmî kuruluşlara ait iş makineleri ve petrol tesislerinin sigorta bedellerinin yüksek olması ve meydana gelen hasarların da buna bağlı olarak fazla olmasıdır.

İzmir gibi büyük şehirler ile bunların dışında kalan şehirler bazında ayrılarak incelenmiştir ve II No.lu Tablo'nun özellikleri III No.lu Tablo'da da aynı şekilde geçerliliğini korumaktadır.

Bu iki tablodan çıkan sonuçları toplu halde ve kısaca özetlemeye çalışırsak;

- Büyük şehirlerde yaşayan insanların teröre karşı teminat alma eğilimi daha fazladır ve bu eğilim

teminatı vermek konusunda pek istekli değillerdir ve talep olmadığı takdirde ve muhtemel bir hasar söz konusu ise, sigortalıya bu teminatı vermeme eğilimindedirler. Ancak, özel ve resmî kuruluşlar tarafından yapılan büyük yatırımlarda her türlü riske ve teröre karşı sigorta teminatı "olmazsa olmaz" nitelikte olduğu için ve bu tür yatırımlar devletin çok titiz korumasında

Tablo III

**Sigortalı Hasarın Meydana Geldiği Yer Bakımından
(Branslar Toplamı İtibariyle)**

Yıllar	Büy.Şeh.(*)	Ödenen Hasar	Büy.Şeh.Dışı	Ödenen Hasar	Toplam	Ödenen Hasar
1990	2	1.019.723.189	-	-	2	1.019.723.189
1991	8	4.260.259.290	5	1.956.013.400	13	6.216.272.690
1992	34	31.926.876.963	30	56.033.129.275	64	87.960.006.238
1993	32	23.831.565.960	40	30.605.871.578	72	54.437.437.538
1994	80	29.429.306.646	29	8.833.388.362	109	38.262.695.008
1995	157	43.293.386.081	23	5.333.003.640	180	48.626.389.721
	313	133.761.118.129	127	102.761.406.255	440	236.522.524.384

Hasar Adedi Bakımından

Büyük Şehirler : %71

Büyük Şeh. Dışı : %29

Ödenen Hasar Bakımından

Büyük Şehirler : %57

Büyük Şeh. Dışı : %43

(*) Büyük Şehirler: İstanbul, Ankara ve İzmir olarak alınmıştır.

Not: Eldeki kayıtlarda, hasarın meydana geldiği yer olarak "Türkiye Cumhuriyeti Hudutları Dahilinde" olarak belirtilen sigortalı hasarlar Büyük Şehirler bölümüne alınmıştır.

II No.lu Tablo'da Olağanüstü Hal Bölgesi ve Bölge dışı olarak incelenen sigortalı hasarlar, III No.lu Tablo'da İstanbul, Ankara ve

giderek güçlenmektedir.

- Olağanüstü Hal Bölgesi dahilinde ve diğer küçük şehirlerde bulunan kişilere karşı sigorta şirketleri, terör

olduğundan, sigorta şirketleri bu rizikolara terör teminatı verebilmektedirler.

- Olağanüstü Hal Bölgesi ve diğer küçük şehirlerde

alınan etkili tedbirlerin, tüm hasarlarda olduğu üzere sigortalı hasar adedindeki azalmada da belli bir rolü olduğu ileri sürülebilir.

Türkiye’de terörist faaliyetlerin neden olduğu hasarlar için sigorta şirketlerinin ödedikleri tazminat şu anda önemli boyutlarda değildir. Her ne kadar sigorta şirketleri,

ların şu anda rahatsız edici boyutlarda olmadığını göstermektedir. Sigortalı hasar önemli değildir, ancak, ülkemizin potansiyel ekonomik zararı önemszenmesi gereken seviyededir.

Terörist faaliyetler, nitelikleri ve amaçları itibariyle farklı sonuçlara neden olmaktadır. Örneğin şehirde yürütülen terörist hareketler ile

olması nedeniyle çok daha tahrip edici olmaktadır.

Terör konusunda son derece deneyimli olan ülkemizde bu tür hareketlerin doğrudan neden olduğu ekonomik zarar, eldeki kayıtlara dayanılarak kalem kalem ortaya çıkarılabilir ve “terörist hareketler ülkemizde şu kadar miktar ekonomik zarara neden olmuştur” denilebilir. Ancak

özellikle Olağanüstü Hal Bölgesinde ve Güneydoğu ve Doğu’daki küçük şehirlerde terör teminatını verirken çok titiz davranmakta, teminatı istemeyerek vermekte ise de eldeki rakamlar terör faaliyetlerinin neden olduğu hasar-

kırsal bölgelerde yürütülen terörist hareketlerin ekonomik sonuçları mukayese edildiğinde kırsal bölgedeki terörist faaliyetlerin sonuçları, ekonomik yaşamın tam anlamıyla oturmamış, ekonomik faaliyetlerin sınırlı nitelik ve sayıda

bu yaklaşım bizim açımızdan yeterli olmamaktadır.

Eldeki tablolar sigortalı hasarların adet ve miktar olarak daha çok büyük şehirlerde ve Olağanüstü Hal Bölgesinin dışında gerçekleştiğini ortaya koymaktadır.

Ancak, bu tablolar sadece sigortalı hasarların dağılımını gösterdiği için görünmeyen ekonomik zarar konusunda sağlıklı bir fikir vermemektedir. Söz konusu tablolar, diğer taraftan, sigorta şirketlerinin, Olağanüstü Hal Bölgesi ve küçük şehirlerde ekonominin can damarı olan küçük ve orta ölçekli yatırım ve tesislerin terörist hareketlere karşı sigortalanmasında son derece selektif, teminat vermede fazla istekli davranmadıkları tezini de haklı çıkarmaktadır.

Yukarıda, kırsal alanda yürütülen terörist hareketlerin ekonomik sonuçlarının çok daha tahrip edici boyutlarda olduğu belirtilmişti. Gerçekten de söz konusu bölgelerde yatırım hareketleri, tamamen terör nedeniyle bir hayli yavaşlamış, varolan tesisler ve işyerleri kapanmış, artan işsizlik nedeniyle halkın alım gücü azaldığı için ekonomik çark çok yavaş dönmeye başlamıştır.

Ülkemizde sigortacılık sektörünün gelişmemiş olduğu, halkta sigorta bilincinin henüz yerleşmemiş olduğu gibi düşünceler eskiden beri söylenmektedir. Hiç kimsenin inkâr edemeyeceği bir gerçek, halkımızın sigorta şirketlerine güvenmediği, diğer taraftan ise devlete karşı güveninin sürmekte olduğudur.

Devletin, ülkemiz sınırları dahilinde terörist faaliyetler

nedeniyle meydana gelen tüm hasarlarda tek başına ya da sigorta şirketleriyle birlikte hareket ederek kişi ve kuruluşların zararını tazmin etmesinin önemli faydaları vardır ve terörist hareketlerin ülke ekonomisine verdiği doğrudan ve dolaylı ekonomik zararı azaltmada önemli rol oynayabilir. Şöyle ki;

1. Devlet, ülkesi sınırları içerisinde yaşayan her kişi ve kuruluşun, terörist faaliyetler nedeniyle meydana gelen zararını tazmin ederek mağdur durumdaki tüm vatandaşların zararını telâfi etmiş olur.
2. Terörist faaliyetler nedeniyle meydana gelen zararının ne şekilde olursa olsun telâfi edileceğini bilen vatandaşların kendine ve devletine olan güveninin artması devlet-vatandaş ilişkisinde karşılıklı olarak moral desteğin oluşmasına neden olur.
3. Kendine ve zararını karşılayacak olan devlete güvenen girişimci vatandaşın göstereceği ekonomik faaliyetler ülke ekonomisinin de gelişmesine yardımcı olacaktır. Gelişen ekonominin, özellikle Bölgedeki olumsuz ekonomik şartlar dolayısıyla ortaya çıkan sosyal ve siyasal sonuçları bertaraf edeceği açıktır. Henüz proje safhasında olan bir yatırımın veya devam

etmekte olan bir ekonomik faaliyetin sigorta şirketleri tarafından teröre karşı teminatsız bırakılması durumunu burada özellikle gözönüne almak gerekmektedir.

4. Terör, devlete yönelik bir harekettir ve devletin hukukî, siyasî, idarî kişiliği ile kurduğu ve korumak zorunda olduğu ekonomik, sosyal ve kültürel düzenini hedef alır. Devletin, ülkesi sınırları içerisinde yaşayan kişilerin terörist faaliyetler nedeniyle uğradıkları zararı doğrudan doğruya devreye girerek telâfi etmesi bir lütuf ödemesi değil, devlet adının vatandaş nezdinde taşıdığı değer gereğidir.

Dünyada terör dolayısıyla bizim yaşadığımız sıkıntıları yaşamakta olan örneğin; İngiltere gibi, İsrail gibi ülkelerin bu sıkıntıları nasıl ortadan kaldırmaya veya en azından nasıl hafifletmeye çalıştıklarını ayrıntılı bir şekilde incelememiz ve daha sonra, insanlarımızın terörist hareketler dolayısıyla ekonomik olarak mağdur olmasını engelleyecek bir sistem oluşturmamız gerekmektedir.

Y. Kemal ÇUHACI

Doğal Felâketler Sigortalanabilir mi?

Son senelerde dünyamızda yaşanmakta olan doğal afetlere neden olduğu ileri sürülen iklim değişikliklerini “iyi” ve “kötü” arasındaki savaş olarak değerlendiren bir görüşe göre, “iyi”leri insanlığın karbondioksit gibi atmosferi olumsuz etkileyen gazları hâlâ kullanmasının bir felâket olduğunu savunanlar oluştururken, “kötü”leri ticarî kârları etkilenmesin diye bu gazları üretmeye devam edenler teşkil etmektedir. İkisinin arasında ise, katastrofik olayların artmasını dehşetle izleyen politikacılar ile sigorta endüstrileri yer almaktadır.

İşte bu dehşet ve endişe içindeki sigorta endüstrilerince bir çıkış yolu bulmak çabasıyla düzenlenmekte olan sayısız toplantılardan bir tanesi de 4 Nisan 1996 tarihinde Paris’de yapılmıştır. Doğal afetlerden kaynaklanan katastrofik olayların sigorta edilebilip edilemeyeceği, edilirse devlet katkısıyla mı, özel girişimlerle mi karşılanacağı, yedi özel demeç ve bunları takip eden bir panel ile uluslararası

seviyede görüşülmüştür.

Açılış konuşmasında, Fransa’daki Katastrofi Sigortaları Sistemi’ne değinilmiş, 31.12.1995 itibariyle 49 milyar Frank (10 milyar Amerikan Doları) prim üretilmesine rağmen, sistemin şeffaf olmayışı, teşvik edici bir yönünün bulunmayışı, muafiyetlerin çok düşük seviyelerde tesbit edilmiş olması, devletçe desteklenmesi nedeniyle bir piyasa sistemi olarak riziko seçimine olanak vermemesi, tropikal siklonlar gibi afet türlerini kapsam dışında bırakmış olması, sistemin eksiklikleri olarak belirlenmiş ve bu eksikliklere, henüz tamamlanmamış bulunan “rizikoların gerçekleşmesini önleme planı”nın çok riskli kırmızı bölgeler ile riskli bölgeleri sadece mala yönelik zararların tazmini açısından dikkate alması, yaralanmalar gibi cana yönelik kayıpları gözardı etmesi de eklenmiştir. Bu eksiklikler dışında, hem devlet hem de özel sigorta endüstrisinin katkılarına sahip sistemin gayet iyi işlediği vurgulanmıştır.

I- “Kasırğa Sıklık ve Şiddetinin Gelecek Yıllarda Artıp Artmayacağı” konusu Bermuda Biyolojik Araştırma İstasyonu (Biological Station for Research - BSFR) Atlas Okyanusu ile ilgili Global Değişiklikler Enstitüsü (Atlantic Global Change Institute - AGCI) Müdürü Oşinograf Dr. A.Knap tarafından ele alınmıştır.

BSFR, kâr gayesi gütmeyen bir Amerikan araştırma ve eğitim enstitüsüdür. Bu Enstitüye bağlı olarak çalışan araştırma gruplarından, iklim değişikliklerini inceleyen AGCI, dünyadaki çevresel değişiklikler ile bunların toplumla ilgisi ve toplum üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koymak üzere yeni bir program geliştirmiştir. “Risk Prediction Initiative” denilen bu program bilim ile iş çevreleri arasındaki bağı güçlendirmek üzere planlanmıştır. Amacı, çevresel değişiklikler ve katastrofik olaylardan etkilenmekte olan iş çevrelerini bu değişiklikleri önceden haber alma tekniklerinden en süratli ve güncel

biçimde yararlandırmaktır.

Sigorta ve reasürans endüstrilerini de içine alan bu çevrelerin maddî desteği sayesinde araştırmalar gerçekleştirilmektedir.

Doğal afetlerin özellikle kasırgaların önümüzdeki senelerde artıp artmayacağı konusundaki çalışmalarda ilk adım, geleneksel bir yaklaşımla, bu olayların geçmişteki sıklık ve şiddetlerinin incelenmesi olmakta, ancak bu çalışmalar kesin sonuç vermediğinden yeni yöntemler araştırılmaktadır.

Enstitü'nün başarıyla gerçekleştirdiği araştırmalardan birisini oluşturan ENSO (El Nino Southern Oscillation) programı sayesinde Peru yakınındaki Ekvator Pasifik sularının ısısındaki değişimin dünya iklimini etkilediği tesbit edilmiştir. Artık bu programda kullanılan birbirini tamamlayıcı nitelikteki okyanus ve atmosfer üzerine geliştirilmiş metotlar, kasırgaların birkaç yıl önceden tahminine olanak sağlamaktadır. Bunlar sayesinde, bölgedeki ülkelerin tarım ekonomilerine ışık tutulmaktadır (örneğin; ne zaman şiddetli yağmur düşeceğinin önceden bilinmesi gibi). Ayrıca, Atlantik Okyanusu'nda meydana gelen kasırgaları da ENSO etkilemekte, ancak bunun derecesi üzerine araştırmalar halen devam etmektedir.

1949 ile 1995 yılları arasında kasırğa şiddetinde

görülen bir nebze azalmanın Afrika Kıtası'nı etkileyen yağmurlarla yakından ilintili olduğu tesbit edilmiştir. Yine 1996 senesinde eski senelere oranla daha az kasırğa olacağı tahmin edilmektedir.

İklim değişikliklerinin tahmini konusunda genellikle;

- havadaki karbondiyoksit oranının artmasının,
- okyanus suları ile hava ısısı arasında önemli bir fark oluşmasının (su sıcak, hava soğuk ise fırtınalar meydana geliyor; hem okyanus suları hem de atmosfer ılık ise fırtınalar azalıyor),
- Afrika ormanlarındaki ağaçlarda görülen değişikliklerin (vejetasyon),
- kıyılardaki su birikintileri, kıyı gölleri, mağaralar, meyilli araziler ve göllerin diplerinde meydana gelen değişikliklerin

birer haberci oldukları belirlenmiştir. Bunlar tamamen bilimsel olmakla birlikte her zaman doğru sonuç vermemektedir ("Andrew Kasırgası"nda olduğu gibi).

Bermuda Enstitüsü kapsamında çeşitli çalışma grupları bulunmaktadır. Bunlar iklim, güneş faaliyetleri, Bermuda Şeytan Üçgeni ve yağmurlarla ilgili çalışma gruplarıdır. Araştırmaların çok pahalı olması nedeniyle ilgili sektörlerce her grup ayrı ayrı finanse edilmekte, ayrıca para karşılığında halka da bilgi aktarılmaktadır. Dünyanın her

köşesiyle iletişim söz konusudur. Her doğal afet için ayrı uzmanlar çalışmakta olup, bunlar şimdilik 12 sigorta şirketi tarafından himaye edilmektedirler.

Enstitü kapsamındaki teknik personel çalışmalarını çok yoğun bir biçimde sürdürmekte, bulguları çok yeni olmakla beraber gerçek ve yararlı ön tahmin konusunda ümit vermektedir. Bu araştırma ve çalışmalara bilgisayarlar, uydular ve okyanusların gözlemlenmesi eklendiğinde, önümüzdeki on sene içinde doğru bilgilere başarıyla ulaşılabilecektir.

II- "Kısa ve Uzun Süreli Hava Tahminleri ve Bugünkü Durum" Fransa Meteoroloji Müdürü tarafından ele alınmış ve gerçekçi bir tahminin sigortacı, reasürör ve poliçe sahiplerine ışık tuttuğu vurgulanmıştır.

Eldeki sistemlerin son yıllarda uydularla takviyesi sayesinde gerçeğe yakın tahmin yapılabilmektedir. 0 ilâ 6 saatlik çok kısa süreli tahminler hemen ve doğru olarak verilebilmekte; 1 ilâ 3 gün yani 72 saat gibi kısa süreli tahminler hemen olmasa da doğru olarak yapılabilmekle beraber, bunların üzerindeki, örneğin 5 ilâ 6 gün gibi orta süreli ve birkaç hafta ilâ birkaç ay arası gibi uzun süreli tahminler ihtimal esaslarına dayandırılmaktadır. Orta ve

uzun süreler için de doğru tahmin yapılabilmesi konusunda araştırmalar halen devam etmektedir.

Fransa'da "ALAF" denilen "erken ikaz sistemi"ne göre, her 10 km'lik alan uydu aracılığıyla özel olarak her an taranmaktadır. Mega bilgisayarlar sayesinde 2000 yılından önce elde edilecek veriler çok büyük sayılara ulaşacaktır. ALAF sayesinde 15-16 Ekim 1987 fırtınaları halka önceden bildirilebilmiş ve bu sayede Kuzey Fransa ve Bretanya Bölgesini etkileyen bu fırtınaların meydana getirdiği olaylarda fazla sayıda hayat kaybı önlenebilmiştir (sadece 2 can kaybı). Halbuki, aynı fırtına ALAF gibi bir sisteme o tarihte sahip bulunmayan İngiltere'de çok sayıda hayat kaybına neden olmuştur.

Fransa'da bu bilgilerin sigortacılara ve halka ulaştırılması karşılığında, hükümet politikası gereği (Amerika'nın aksine) hiçbir bedel alınmamaktadır.

III- "Deprem Konusundaki Son Gelişmeler - Tahminler: Uygulama ve Limitler" konusu Milano Politeknik Üniversitesi, Sismik Riziko Araştırma Enstitüsü profesörlerinden V. Petrini tarafından son derece teknik olarak incelenmiştir.

Bilimsel fenomene bağlı olan depremler, hava tahminleri, toplum ve insan yapıları,

toprak yapısı, yapıların mimari tarzları gibi insan faktörünün yarattığı teknolojiler konularındaki çalışmalar sayesinde önceden tahmin edilmeye çalışılmaktadır. Burada en önemli husus depremin bilimsel bir olay olmasıdır ve ölçülebilmesi iki konuda bilgi gerektirir. Birincisi, meydana gelebilecek maddî zarar ile şiddetinin ölçülebilmesi konusunda doğrudan gözlem; ikincisi ise, limit metotlarıdır. Bir üçüncü bilgi kaynağı ise geçmişin incelenmesidir. 2000 yıllık geçmişe bakıldığında, Avrupa Kıtası'nın depreme %90 birinci dereceden duyarlı olduğu görülmektedir.

Deprem türleri geometrik hesaplarla belirlenmekte, şiddet açısından sarsıntılar 8 grupta toplanmaktadır. Bu nedenle "zone" esasının benimsenmesi önemlidir.

Deprem metotları iki ana grupta toplanmaktadır. Birinci grup "tahminler ve faraziyeler"den oluşurken, ikinci grupta depremin şiddeti ile hacminin ölçümünde kullanılan "parametreler" yer almaktadır.

Tahminler, "zaman", "yer" ve "hacim" açısından yapılmakta ise de, bu konularda halen belirsizlikler vardır ve bilimsel açıdan bunlar asgariye indirilmeye çalışılmaktadır.

Kullanılmakta olan parametreler, binaların inşaat tarzlarını esas almakta, bunları depreme dayanıklılık açısından

gruplara ayırmaktadır. Örneğin, KOBE ve 1980 yılında İtalya'nın güneyinde meydana gelen depremlerde zarar gören binaların inşaat tarzları, hasara yüksek derecede maruz olanlar grubuna girmektedir. Bu konuda uzmanların yapacakları çalışmalar, istatistikler, matematiksel ve geliştirilmekte olan diğer modeller sayesinde depremin yaratacağı maddî zararın tayini konusunda çok önemli bir husus olan inşaat tarzlarının nasıl olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Modeli yaratan kişilerin adlarıyla anılan çeşitli metotlar vardır. Örneğin "Highbridge Metodu"nda maddî zararlar bilimsel, ekonomik ve insan hayatı gibi üç açıdan değerlendirilmekte; maddî zararın ölçümü konusunda zararın senelik değeri, mülkün gerçek değeri ve gelecekteki tazminat taleplerinin gerçek değerleri tesbit edilmekte; hasar tahmini konusunda ise ortalama hasar ile çeşitli hasar değerleri dikkate alınmaktadır.

Konuşmacıya göre depremler, binaların inşaat tarzları ve kaliteleri dikkate alınmak suretiyle sigortalanabilir, ancak inşaat tarzlarına karar verecek olan devlettir.

IV- "Gelecekteki Sel Felâketlerinin Kontrol Altına Alınması ve Sigorta Endüstrisi Açısından Önemi" konusunu irdeleyen İngiltere

Middlesex Üniversitesi'nden Colin Green, sel felâketlerini "Euroflood" olarak Avrupa açısından ele almıştır. Amacının, değişik şart ve çevrelerdeki değişik sel türlerinin kontrol altına alınabilmesi için gerekli stratejilerin tesbiti olduğunu söylemiş ve sel türlerini kaynak açısından, kanalizasyon taşması (sewer flooding), hızlı ve kısa küçük havza kaçakları (small catchments), yavaş ve uzun büyük havza kaçakları (big catchments), baraj kaçakları (dam failure), kıyı bölgeleri (coastal zones) ve çamur akıntıları (mud flows) olarak altı gruba ayırmıştır.

Sellerin neden olduğu maddî zararları da derinlik, hız derecesi, süreklilik, kimyevi fabrikaların neden olduğu kirlilik ve birikintiler olarak tanımlayan konuşmacı, rizikonun neden artmakta olduğunu sorusuna yanıt aramıştır.

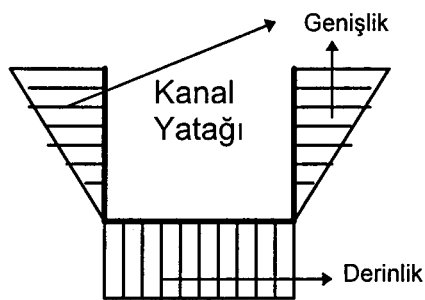
Sel rizikosunu artıran nedenler, deniz seviyesinin yükselmesi, acele yapılanma ve yağmurun emilmeyerek toprak üstünde kalması gibi iklimden kaynaklanan değişiklikler, arazi parçalarının yanlış kullanımı, düz, üretken, kıyı ve nehirlere yakın toprakların izinsiz kullanımı ve zor geçim şartları, çevresel pahalılık ve altyapı masrafları gibi ekonomik nedenler olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında dünyadaki riskli ülkeler şöyle sıralanmaktadır:

1. Hollanda
2. Japonya
3. İngiltere
4. Almanya
5. Fransa
6. A.B.D.
7. Bengaldeş
8. Avustralya
9. Nepal
10. Mali

Sel hasarlarını artırıcı nedenler ise, enflasyon, yatırımların gerçek değerlerinde meydana gelen artışlar, sellerin yoğunluğundaki artış ve yeni teknolojiler ile sanayi risklerinin bir araya toplanması olmaktadır.

Selden korunmanın yolları;

a. Yönetim politikası (Örneğin, mevcut bir kanal, ya derinlik veya genişlik kazandırılmak suretiyle o bölgede meydana gelen sellerden korunabilmektedir - Şekil I).

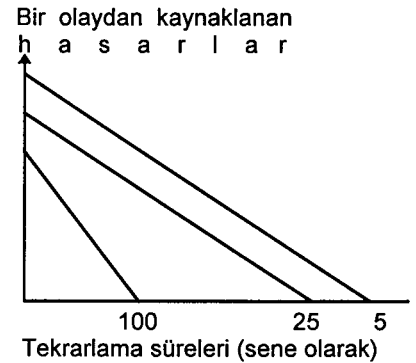

Şekil I-Kanal Yatağının Değiştirilmesi

b. Ayrıntılı haritalar.
c. Riziko esasıyla aktüeryal olarak prim hesabı. Burada dikkat edilecek üç husus vardır:

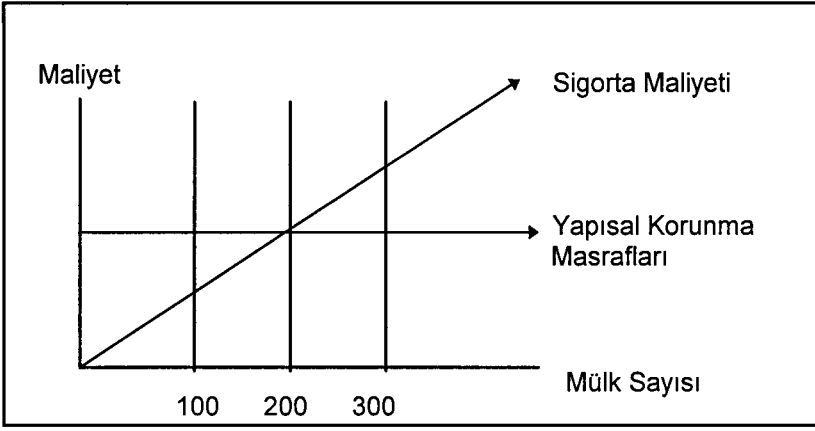
- eksik kayıtlar (short record)
- ortak ihtimaller (joint probability)
- topografya ve gerçek hasarlar (topography + actual losses).

Ancak, ideal olan hasarların tekrar sürelerinin (return period) dikkate alınmasıdır (Şekil II).

Şekil II-Hasarların Tekrarlama Süreleri

Sel ile mücadelede eldeki kaynakları bir araya getirmek gereklidir. Eldeki kaynakları, selden korunma yolları, sellerin nedenleri, kanıtları, suyun emilmesi açısından toprak türlerinin analizi ve arazi parçalarının kullanımı konusundaki bilgiler oluşturur. Ayrıca sigorta da hasarların tazminini sağlaması açısından bir korunma yoludur. Sigorta kanalıyla bunları azaltmak ya da çoğaltmak mümkündür. Ülke ekonomileri aşağıdaki gibi bir grafikte incelenebilir ve gelecek için bir plan yapılabilir (Şekil III):

Şekil III - Selden Korunma - Sigortanın Etkisi

Sellerden kaynaklanan hasarların giderilmesinde bazı sorunlar mevcuttur. Bunlar daha çok hükümet politikalarından kaynaklanan hasar ödemelerindeki gecikmeler, bürokrasi, adil davranmama, zarar görenlerin stresi ve hangi malların karşılığının ödenecek oluşu gibi hususlardır.

Ancak, bir taraftan planlama, mücadele yollarının birbirine adaptasyonu, hasar sınırlamalarının azaltılması ve hattâ bunları artırma stratejileri olası temayüller olarak karşımıza çıkarken, diğer taraftan sigortacılar rekabet edebilme açısından yeni ürünler yaratmakta ve hasarları küçültmeye çalışmaktadırlar. Oysaki ilgili kişi ve sektörlerin karşılıklı dayanışma içinde olmaları sadece sel değil tüm afetlerle başedebilmenin ön şartıdır.

V- Belçika Sigorta Şirketleri Birliği Başkanı tarafından ele alınan "Belçika'da Doğal Afet Sigortası" ve "Belçika

Modeli", Fransa'daki devletçe desteklenmekte olan sistem esas alınmak suretiyle hazırlanmış, tamamen sivil rizikolarla yönelik bir modeldir. 1990 senesindeki fırtınalar ve muhtelif terör olayları böyle bir sistemin hazırlanmasına neden olmuştur. Fransız sisteminden tek farkı muafiyet miktarının daha yüksek tesbit edilmiş olmasıdır (FF 1.500 yerine FF 5.000). Henüz Belçika Parlamentosunda görüşülmektedir. Kabulü konusundaki yegâne olumsuzluk, Avrupa Birliği'nin serbestlik konusundaki prensiplerine ters düşmesidir.

VI- "A.B.D.'deki Doğal Afet Sigortası" ve "Mevcut Sistemler ile Yürütülmekte Olan Projeler" konulu altıncı demeç 'Natural Disaster Coalition'dan Jack F. Weber tarafından verilmiştir.

Her türden doğal risklerin tehdidi altındaki A.B.D.'de son zamanlarda "doğal

afetlerin kimler tarafından ödeneceği" sorgulanmaktadır. Bu sorunun yanıtı geçmişte özel sigortacılar idi. Federal hükümetler ilk kez 25 sene önceki sel hasarları nedeniyle devreye girmişlerdir. Sigorta yaptırılanların oranı artık %10 ile sınırlı kalmaktadır. 1989 öncesi 1 milyar US\$'ı aşan hasara rastlanmazken, 1989 senesindeki "Andrew Kasırgası"nın sigortacılar maliyeti 16.5 milyar US\$ olmuştur.

Şimdilerde bu hasarları ödeme konusunda özel sigorta şirketlerinin yanında federal hükümetler ve mülk sahipleri de yer almaktadır.

Doğal afet rizikolarına maruz bölgelerde yaşayanların sayılarının artmasına rağmen, örneğin deprem teminatı satın alanların oranı %20-25 arasındadır. Bu arada gereksinimlere göre sigorta ürünleri de değişmektedir. Deprem konusunda 50, 70 hattâ 100 milyar US\$'lık muhtemel hasar maliyetleri telâffuz edilir olmuştur. Bunlar korkunç rakamlardır. Kağıt üzerindeki rakamlara bakıldığında muhtemel bir hasar 8.4 milyar US\$ olarak karşımıza çıkarken, bunun karşılığında toplanan prim sadece 2 milyar US\$'dır.

A.B.D.'de katastrofik hasar maliyetleri, gerek devlet destekli gerekse özel, bir dizi sistem kapsamında garantiye alınmak istenmiştir.

Tamamen devlet desteğine sahip yegâne ve ilk sistem

“Natural Flood Insurance Program”, 1968 yılında selden kaynaklanan kayıpları karşılamak üzere tesis edilmiştir. Sözleşmesi Federal Hükümetçe belirli sürelerde yenilenen bir özel şirket tarafından yönetilmektedir. Sel sigortası 1973 yılında sele maruz bölgelerde yaşayan herkes ve her kuruluş için zorunlu duruma getirilmiştir. 1993 Mississippi Felâketini takiben 1994 Ekim’inde bu program yenilenerek, sel tarifesine yeni bölgeler eklenmiştir.

1979 yılında zamanın Başkanı tarafından tesis edilen “Federal Emergency Management Agency (FEMA)”, doğal veya teknik nedenlerle meydana gelen katastrofik durumlarda devreye girmekte, yardım talebinde bulunan her eyaleti, kaynaklarından yararlandırmaktadır. FEMA doğal rizikoların önlenmesinden de sorumlu olup, özellikle rizikoların azaltılması projeleri ile bu konudaki araştırmaları finanse etmektedir.

‘Natural Disaster Coalition’, “Andrew Kasırgası”ni takiben 1992 yılında Federal hükümetlerin girişimiyle devlet seviyesinde katastrofik “exposure”lar konusunda nihai olarak başvurulabilecek devlet destekli ulusal bir sigorta pool’u kurmak üzere tamamen sigortacılardan oluşmuş bir kuruluşur.

Münferit eyaletlerde de

federal hükümet desteğiyle tesis edilmiş değişik organizasyonlar mevcuttur. Örneğin;

- Florida’da ‘Joint Underwriting Association’ üç yıl önce Florida Federal Hükümeti tarafından özel şirketlerin piyasadan çekilmesi sonucunda kurulmuş bugün Florida’nın 3. büyüklükteki sigortacısı konumunda bir kuruluş olmakla birlikte halen hükümet desteğini beklemektedir. Hiç bir özel sigorta şirketinde kasırga teminatı bulamayan kişi ve kuruluşların maddî zararlarını tazmin etmek amacına yönelik bu kuruluşa ilgi her geçen gün artmaktadır. Portföyündeki poliçe sayısı 800.000 civarındadır. Ancak primler de her sene artmaktadır. İnşa tarzlarına göre vasati bir genel tarife uygulaması düşünülmektedir.

Florida’da yine Federal Hükümet tarafından 1993 senesinde “Kasırga Katastrofi Fonu (Florida Hurricane Catastrophe Fund)” tesis edilmiştir. Bazı limitler dahilinde üye sigorta şirketlerinin hasarlarını karşılamayı amaçlamış olan bu fon, her üyenin her sene ödemekte olduğu asgari 1000 US\$ aidatla finanse edilmektedir. Florida’da sigortacılık yapmak isteyen her şirketin bu fona üye olması zorunludur. Sadece “Ulusal Kasırga Merkezi”nce kasırga

olarak belirlenen olayların tazminine yöneliktir. Toplanan fonun yeterli olmaması halinde devletten azami 15 yıl süreli borç alınabilmektedir.

- Kaliforniya’da “Andrew Kasırgası” ile “Kaliforniya Northridge Depremi”ni takiben;

- sigorta teminatı azalmış,
- bunların yapıları değişmiş,
- muafiyet %10’dan %15’e çıkartılarak ‘exposure’ %50 azaltılmaya çalışılmış,
- koasürans %70’lere çıkmış,
- muhteviyat teminatı 5000 US\$’la sınırlanmış ve
- yüzme havuzları, baca gibi ek maddelere teminat verilmeye başlanmıştır.

1 Mayıs 1995 itibariyle sigorta şirketlerinin %93’ü ellerindeki poliçeleri yenilememiş ve yeni poliçe kesmekten kaçınmışlardır.

Böyle bir durumda tesis edilen “California Earthquake Authority (CEA)” tamamen özel sermaye ile kurulmuş olmakla beraber, afet halinde Kaliforniya Hükümetinin zorunlu desteğini alabilmektedir (*). Ancak böyle bir durumda hükümet deprem primlerini %20’ye kadar artırma yetkisine sahiptir. Özel sigortacıların %80’i bu organizasyona katılmaktadır.

Toplam kapasite 10.5 milyar US\$ ile sınırlıdır (Tablo I):

Tablo I - CEA Toplam Kapasitesi

1	1 milyar \$	Sigorta Şirketleri	) Sigorta
3	1 milyar \$	Sigorta Şirketlerinin Rezervleri	) Endüstrisi
2	1 milyar \$	Reasürörler	
(*) 1	1 milyar \$	Hükümet (zorunlu kısım)	
1.5	1 milyar \$	Sermaye Piyasaları (Wall Street)	
2	1 milyar \$	Tekrar Sigorta Şirketleri	

Toplam 10.5 milyar \$

CEA'ya dahil şirketler bugün Kaliforniya'da son derece sınırlı ve %15 muafiyetli "mini poliçe"lerle teminat vermektedirler. Bu poliçelerin primleri olduğu gibi CEA'ya devredilmekte, karşılığında şirketlere komisyon ödenmektedir. Hasar ödeme ve ekspertizinden CEA sorumludur. Bu program 1.4.1996 tarihinde faaliyete başlamıştır.

- Hawaii'de ise, 1992 senesindeki "İniki Kasırgası"ni takiben hükümet desteğiyle tesis edilen "Hawaii Hurricane Relief Fund", tamamen kasırga rizikosuna karşı 1.7 milyar US\$ kapasiteli bir fondur. Fonun gelirini sigortacılar tarafından alınan primler oluşturmaktadır. Ancak prim kaynağı çok sınırlı kalmaktadır. Bir olaydaki "exposure" 25 milyar US\$ iken senelik primler sadece 15 milyon US\$'dir. Sigorta bedelinin %1, 2 ve 5'i oranlarında muafiyet uygulanmakta olup ayrıca verilen teminatlar sivil rizikolar için 750.000 US\$, ticari rizikolar için 500.000 US\$ ile sınırlanmıştır. Olası bir olayın 1.7 milyar geçmesi

halinde ödenecek tazminatlar oransal olarak azaltılacaktır. Ancak, Hawaii'ye 1.5 milyar US\$'a malolan "Andrew Kasırgası" Honolulu'yu etkilemiş olsaydı, sigortalı hasar maliyeti 15-20 milyar US\$'a çıkacağından yeterli bir fon olmaktan uzaktır.

A.B.D.'de devletin oluşturduğu çeşitli federal komisyonlar doğal afet maliyetlerini, ülkenin bir ucundan diğerine, biyolojik ve jeolojik açılardan olduğu kadar devlet yönergeleri ve aktüeryal yaklaşımlarla incelemekte olup mevcut sistemlerin yetersizliğinin bilinciyle yeni projeler üretmeye çalışmaktadırlar:

1. 1994 yılında A.B.D. Hükümeti ile sigorta endüstrisinde müştereken hazırlanan "Doğal Afetten Müştereken Korunma Yasası (Natural Disaster Protection Partnership Act - 1995)" ile sel dışında tüm doğal afetlerin neden olacağı maddi zararları tazmin etmekle yükümlü özel sigorta şirketleri desteklenmek istenmiştir. Ancak, A.B.D.'nin içinde

bulunduğu ekonomik sorunlar nedeniyle, tasarı henüz yasalasmamıştır. Bu taslağa göre, sigorta şirketlerine reasürans teminatı vermek üzere bir "Doğal Afet Sigorta Şirketi" kurulacak, ancak federal hükümet reasürans konusunda doğrudan bir rol üstlenmeyecektir. Bu şirketin Hazine'yle beraber 20 yıl süreli tahviller çıkarmak suretiyle bir fon yaratması planlanmış ve bu programdan yararlanmak isteyen eyaletlerin doğal rizikolarını azaltma olasılığına sahip olmaları hedeflenmiştir.

2. Finansal ürünlerle de katastrofik hasar maliyetlerine çözüm aranmaktadır:
  - a. A.B.D. Federal Yönetimi tarafından tesis edilen "CAS" (Contract Auction System), 25-50 milyar US\$ arasındaki muhtemel bir katastrofik olaydan kaynaklanacak hasarları temin etmek üzere hazırlanmış hasar fazlası reasürans sözleşmelerinin açık artırmayla satılmasını öngören bir sistemdir.
  - b. "CATEX" olarak anılan "Catastrophe Risk Exchange", riziko alım satımının yapıldığı sigortacı, reasürör ve aracılara yönelik bir borsa olup 1995 Aralık ayında New York'da faaliyete geçmiştir. Senelik kayıt üç-

reti 75.000 US\$'dır ve işlem ücreti her bir milyon US\$'lık sigorta bedeli için 150 US\$ olarak tesbit edilmiştir.

c. Chicago Ticaret Odası tarafından yönetilen "PCS Catastrophe Options" doğal afet sigortası konusunda seçenek yaratmak amacını gütmektedir. Halen Doğu kıyıları tehdit eden kasırgalar ve Batı'daki deprem risklerine karşı iki teminat üretmiştir. 9 yeni seçenek 1995 Eylül'ünde Doğu, Kuzeydoğu, Güneydoğu, Ortabatı ve Batı bölgeleri ile Florida, Kaliforniya ve Teksas eyaletlerinin kullanımına sunulmuştur. 1995 sonunda henüz çok küçük olan bu piyasanın prim hacmi 20 milyon US\$ olmuştur.

3. Katastrofik rizikolara ait rezervlerin vergiden arındırılması konusunda da bir çalışma yürütülmekle beraber bu çalışma henüz sonuçlanmamıştır.

4. Katastrofik olayları yumuşatma ve hasarları azaltma konusunda sermaye piyasalarından ek kapital temini üzerinde de durulmaktadır. Ancak, konuşmacıya göre, sigorta piyasasındaki fiyatların yetersizliği giderilmedikçe yatırımcılar açısından bu endüstri cazibesini kaybetmektedir.

VII- Liberal bir sistemin örneği olarak "İngiltere'de Sel ve Su Baskını Sigortaları", Royal Insurance'dan Andrew Wright tarafından irdelenmiştir.

nedeniyle değil, sahil kentlerinde deniz kabarmaları sonucunda oluşmuştur. 1953 hasarlarının bugünkü maliyeti 2.4 milyar Sterlin'e ulaşmaktadır. Ayrıca doğu kıyılarda

Sel ve su baskınları, önü alınması zor riziko türlerindedir. İngiltere'de 1990 yılındaki sel afetinin arkasından bu konuya ciddi bir şekilde eğilinmiş ve ülke coğrafi ve toprak yapısı gibi jeolojik açılardan taranmak suretiyle ortaya çıkan bilgilere göre bu rizikoya ait fiyat politikası yenilenmiştir.

Geçmişe bakıldığında İngiltere'de 1953 senesinde meydana gelen sel felâketini görüyoruz. Thames Nehri tekrar taşmasını diye nehir kıyılarına bariyerler yapılmak suretiyle önlem alınmıştı. Ancak 1987 ve 1990 fırtınaları nedeniyle meydana gelen hasarlar sadece nehir taşmaları

meydana gelecek bir su baskınının maliyetinin de 7 ilâ 10 milyar Sterlin ("Andrew Kasırgası"ndan fazla) olacağı tahmin edilmektedir. Böyle bir durumla karşılaşıldığında sorun sadece sigortacılara mı maledilecektir? Yoksa ulusal bir boyut mu kazanacaktır?

İngiliz piyasası müşteriler tarafından yönlendirilen bir piyasadır. Teminatlar bir çok rizikoyu içeren kapsamlı teminatlardır. Riziko seçimi söz konusu değildir. Piyasayı tehdit eden azami muhtemel hasar 10 milyar Sterlin ise, çözüm ne olabilir?

Öncelikle reasüransın elden geldiğince dağıtılması gereklidir. Bunun için de;

- "exposure"ların bilinmesi,
- "hasar önleme metotları"nın geliştirilmesi ve
- sel, su baskını, kıyılardaki fırtınalar ve diğer benzer rizikolara karşı oluşturulmuş bir pool olan "CHIPS Sistemi"nin kullanılması gereklidir.

Direkt sigorta konusunda ise;

- tüm posta-kodu bilgilerinin kullanılması ve
- azami dikkatin gösterilmesi gereklidir. Bu hususlarda toplumun bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi çalışmaları tamamlanmak üzeredir. Bu da çok önemli olan detaylar hakkındaki bilgilerin elde edilmesine yaramaktadır.

Ticari rizikolar, daha fazla olmakla beraber daha az dikkat gerektiren rizikolardır. Bu rizikolarla ilgili olarak 1953 felâketi gibi bir olayın her 100 senede bir tekrarı baz alınmak suretiyle "Tahminî Azamî Hasar (EML)" hesapları mevcuttur.

Katastrofik rizikolarda ise, saklama paylarının tesbitinde değişik hasar modelleri kullanılmakta, herhangi bir senaryo geliştirme konusunda zorlanılmakla beraber, soruna pragmatik olarak yaklaşılmaktadır. Bu rizikoların reasüransında ise CHIPS Sistemi kullanılmakta, rizikolar ne kadar büyüüp genişleyebilir, bunların doğruluk derecelerinin ne olduğu gibi konular incelenmektedir.

Buraya kadar anlatılanlar sigortacılar açısından dikkate alınan hususlardır. Konuşmacıya göre, büyük bir felâketin kime mal edileceği konusunda sigortacılar tek başına bırakılmamalı, sorunun ulusal olması nedeniyle devletin katkısı yerine uluslararası boyutlarda çözüm aranmalıdır.

FORUM'un son bölümünde "**Doğal Afetlerin Sigortalanabilmesi İçin Devlet Müdahalesinin mi, Özel Girişimlerin mi Gerekli Olduğu?**" konusunda bir panel düzenlenmiştir.

Liberal, devletçi ve ılıman görüşlü konuşmacıların yer aldığı panelde, katastrofik olaylara sigortacı, reasürör, sigortalı ve hükümetler tarafından ayrı ayrı bakıldığına değişik görüşler ortaya çıkmış, hem devlet hem de sigorta endüstrisinin desteklediği Fransız Sistemi tartışılarak olumlu bulunmuş, ancak Avrupa Birliği Maasstricht Antlaşmasının devletin müdahalesini önleyici tutumu, serbestlikten yana olması konusu tartışılmış ve sonuçta bu antlaşmanın sadece siyasi olayları kapsadığı vurgulanarak, tek başına ne devlet, ne de özel girişimcilerin desteğini almadan katastrofik olayların teminat altına alınamayacağı konusunda görüş birliği elde edilmiştir.

Ancak, bu olayları önleme teknik ve metotlarını geliştirmek, doğal afet rizikolarını

sigortalılarla (koasürans ve muafiyetlerle) paylaşmak ve reasürans dağılımlarını en yüksek seviyede sağlamak şartıyla **doğal afetlerin, hem devlet hem özel girişimcilerin (sermaye piyasalarının) desteklerinin sağlanmasıyla sigortalanabileceği** konusunda mutabık kalınmıştır.

Candan EVREN

Yabancı Basından HABERLER

1995 Yılı Katastrofik Hasarları

1 995 yılında gerek doğada gerek insan eliyle meydana gelmiş felâketlerin toplam sigorta maliyeti 14.6 milyar US\$ olarak gerçekleşmiştir ve enflasyonun da etkisi hesaba katıldığında, 1994 yılına göre 1/3 oranında bir azalma kaydedilmiştir.

Ancak, Swiss Re tarafından yayınlanan Sigma dergisinin yapmış olduğu son çalışmaya göre bu azalış trendi bazı endişeleri de beraberinde getirmektedir. Şöyle ki; büyük bir bölümü sigortasız olan çok yüksek ekonomik hasarlar ve

can kayıplarının meydana gelmiş olması 1995 yılının en önemli özelliğidir. Toplam 28.000 kişinin hayatını kaybettiği bu yılda sadece doğal felâketler 20.000 kişinin yaşamına mal olmuştur. 1995 yılında toplam 14.6 milyar US\$'a ulaşan sigortalı hasarlar 1970-1994 yılları arasındaki 25 yıllık dönemin ortalamasından %73 daha yüksek olarak gerçekleşmiştir.

1995 yılında meydana gelen doğal felâketlerin sigorta maliyeti 12.4 milyar US\$ olarak gerçekleşmiştir. 17

Ocak 1995 tarihinde meydana gelmiş olan Kobe depreminin neden olduğu ekonomik zarar 82.4 milyar US\$ iken, deprem sigortasının Japonya'da çok fazla rağbet gören bir teminat olmaması nedeniyle sigortalı hasar ancak 2.5 milyar US\$ düzeyinde kalmıştır.

Swiss Re, tüm bunların yanısıra, bölgeler itibariyle uzun vadeli ve mukayeseli bir hasar gelişim çalışması yapmıştır.

Bu çalışmaya göre, Amerika Birleşik Devletleri, katastrofik hasarların bölgesel

dağılımı konusunda önde gelmektedir ve bu bölgede yıllık hasarlar 1970 yılından beri ortalama 3.9 milyar US\$ düzeyinde seyretmektedir. Avrupa'da ve Japonya'da ise katastrofik hasarlar (tüm rakamlar 1992 yılı fiyatları esas alınarak enflasyona endekslenmiştir) aynı dönem itibariyle, yıllık ortalama 0.4 milyar US\$ ve 1.9 milyar US\$

olarak gerçekleşmiştir. Amerika Birleşik Devletleri için 1995 yılı, 1970 yılından itibaren en fazla hasarlı yıllar sıralamasında dördüncü yıl olmuştur.

Swiss Re'nin çalışmasına göre, 1 milyar US\$'ı aşan hasarların adedinde dünya genelinde bir artış gözlenmektedir. Örneğin, 1988 yılından bu tarihe kadar her yıl 1

milyar US\$'ın üzerinde en az bir hasar meydana gelmiştir. Yine aynı şekilde, 100 milyon ile 1 milyar US\$ arasında kalan orta büyüklükteki hasarlarda da önemli artışlar kaydedilmiştir.

NEWSLETTER
Nisan 1996

Sosyal Güvence Sistemine Bir Ortak Arayışı

İngiltere'de son elli yıldır, güvenlik ağı olarak da adlandırılabilir bir sistem fertlere belli bir düzeyde gelir ve sağlık imkânları sağlamaktadır ve sistem tarafından sağlanan bu imkânların maliyeti çalışanların uzun vadelere ödedikleri paralarla karşılanmaktadır. Hastalık halinde Ulusal Sağlık Hizmetleri Kurumu (İngiltere'de National Health Service -NHS- bizdeki Sosyal Sigortalar Kurumu'na tekabül etmektedir) sağlık hizmetleri sağlamakta, işten çıkarılma durumunda işsizlik yardımı yapmakta ve emeklilik zamanında insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için belli bir emekli aylığı

İngiliz Sosyal Güvenlik Sistemi'nin insanların beklentilerini karşılamaktan giderek uzaklaştığı, maliyet baskısı nedeniyle yardımların kısıtlanmasına gidildiği takdirde politik açıdan telâfi edici bazı tedbirlerin alınması gerekmektedir.

bağlamaktadır.

Rakamlar sisteme dahil kişiler için tatmin edici olduğu sürece bu, "beşikten mezara kadar giden senaryoda her şey çok iyi idi. Ancak, nüfusa ilişkin olarak beklenen değişiklikler, devletin hali hazırda sunmakta olduğu im-

kânları ne ölçüde devam ettirebileceği sorusunu gündeme getirmiştir.

Örneğin, 1960 yılında 15-64 arası yaş grubunun 65 ve üzeri yaş grubuna oranı 5.56 kat iken şu anda bu oran 4.25 kat seviyesindedir bu oranın 2025 yılında 3.12 kat

seviyesine düşmesi öngörülmektedir. Çalışan nüfusun tamamının ekonomik olarak aktif durumda olması mümkün olmadığı için bu oranlar kabaca hesaplanmıştır, ancak yine de devletin sağlamış olduğu sosyal imkânların maliyetinin ne ölçüde daha küçük bir grubun sırtına bineceği konusunda fikir vermektedir.

%9'undan daha az bir düzeye inecektir. Devletin sağlamış olduğu emeklilik fonlarına olan destekler azaltılarak maliyetler yeniden düzenlenecek ve kadın çalışanlar için emeklilik yaşı 65 seviyesine yükseltilecektir.

Sorunlar aslında sadece emeklilikle sınırlı değildir. Özel sağlık sigortasıyla ilgili bir kurum olan BUPA'nın

mak amacıyla hastalık ve sakatlık yardım fonu kaldırılmış ve yerine, çalışamama hallerinde devreye giren başka bir fon oluşturulmuştur. Alınan bu yeni tedbirin, Fon kapsamındaki kişiler için ne ölçüde yararlı olacağı zamanla görülecektir ancak, konulan sıkı kurallara bakıldığı takdirde tazminat için başvuran kişilerin dörtte üçünün buna hak kazanamayacağı öne sürülebilir.

Swiss Life Şirketinin İngiltere Branşı Müşteri ve Pazarlama Servisi Yöneticisi Sheila Waller, toplumda çok köklü değişimlerin olduğunu ve bunun da, bugüne kadar devlet tarafından karşılanmış sorumlulukların önemli ölçüde özel sektöre devredilmesi anlamına geldiğini belirtmektedir.

Yine aynı şekilde devlet, 1995 yılının Eylül ayından sonra aktedilen ipoteklerde işsizlik halinde ilk dokuz ay için ipotek faizi ödeme uygulamasını durdurarak ek bir tasarrufta bulunmaktadır (önceki kanuna göre devlet, bir kişinin işsiz kalması durumunda o kişinin ödemek zorunda olduğu ipotek faizlerini öderken, yapılan değişikliklerle şimdi öyle bir yükümlülük altında olmamaktadır) ve ayrıca, uzun süreli tedavi masraflarındaki artışın ortaya çıkardığı son durum hakkında da giderek artmakta olan endişeler mevcuttur. Bu

Sistemin iyileştirilmesi yönünde şimdiden bazı tedbirler alınmaya başlanmıştır. 1970'li yılların sonunda kurumun sağlamış olduğu emeklilik gelirleri o sırada faal olan bir erkek çalışanın ortalama kazancının %20'si kadar iken, 1980 yılından bu yana ortalama kazanç yerine Perakende Fiyat Endeksi'ne bağlanmıştır. Sonuçta emekli gelirleri değer yitirmeye devam edecek ve muhtemelen 2020 yılında bir erkek çalışanın ortalama kazancının

desteğinde yapılan toplantılarda sağlık konusu tartışılmış, İngiltere'deki sağlık hizmetleri sistemi tarafından sağlanan imkânların bugünkü düzeyini sürdürebilmesi için, halihazırındaki harcamaların 1988-2040 yılları arasındaki dönem itibariyle %20 artırılması gerektiği bizzat Enstitü'nün Genel Direktörü Tim Melville-Ross tarafından ifade edilmiştir.

Bu arada Hükümet de bazı tedbirler almaktadır. Bu yılın başlarında, maliyetleri azalt-

yılın bütçesinde, kişilerin uzun süreli tedavi konusunda özel sigorta şirketlerine yönelmesini sağlayacak bazı teşvik edici tedbirlerin yer alması uzak bir ihtimal değildir ki, bu tedbirlerin “nesilden nesile miras kalan zenginlik” kavramını yeniden canlandırması büyük bir beklenti olmaktadır.

Uzun süreli tedavi ile ilgili muhtemel gelişmeler, sosyal refah devletinin, insanların beklentilerini karşılamaktan artık giderek uzaklaştığı şeklinde politik bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Maliyet baskısı nedeniyle bu yardımların kısıtlanmasına gidildiği takdirde, politik açıdan, telâfi edici bazı tedbirlerin alınması gerekmektedir. Muhafazakâr bir hükümet için bunlar aşılamaz engeller değildir ve ayrıca, partinin politik prensipleri de devletin özel sektörle bir ortaklık ilişkisi içerisinde çalışmasından alıkoyar nitelikte değildir.

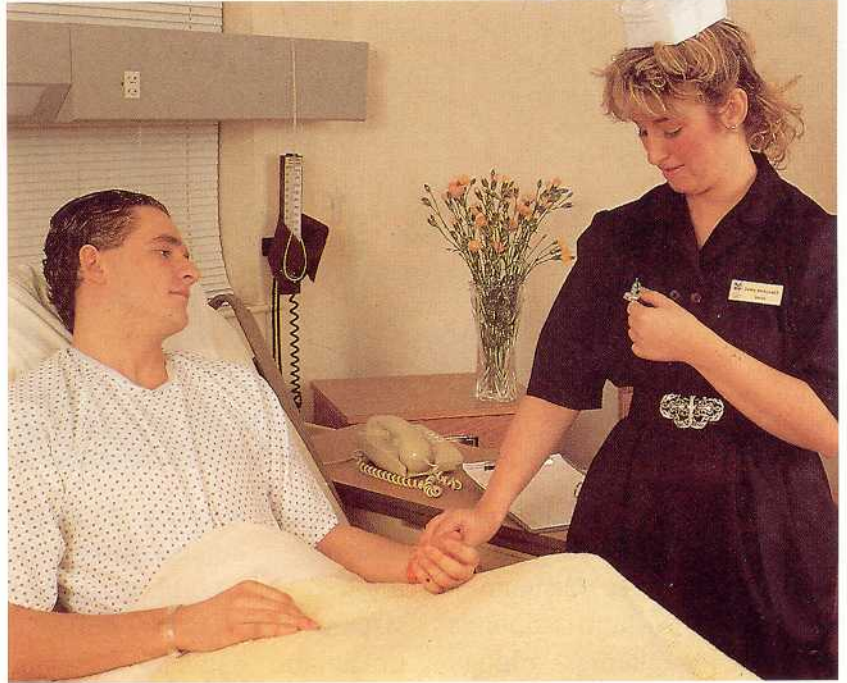
Bu görüş, Muhafazakâr Parti Milletvekili John Greenway tarafından da desteklenmektedir. John Greenway'e göre özel sektörün bu konuda önemli katkılarda bulunabileceği Hükümet tarafından da kabul edilmekte, Hükümet ile özel sektörün daha yakın ilişkiler içerisinde çalışması bir gereklilik olmaktadır.

Sektör Anlaşması

İngiltere sigorta endüstrisi normal olarak bu konuda bir fikir birliği içerisinde. İngiliz Sigortacılar Birliği'nin yeni Başkanı John Carter, sigorta endüstrisinin uzun vadeli sosyal yardımları oluşturmak konusunda Hükümet ile ne şekilde bir araya geleceği konusunun çok önemli bir olay olduğunu belirtmektedir.

Birliği, Müşavir Aktüerler Birliği ve Sürekli Bakım Kuruluşu gibi örgütler, özel sigortaların yaygınlaştırılması kavramını geliştirmek üzere aktif olarak faaliyette bulunmaktadır.

Aşağıdaki iki örnek, devlet tarafından sağlanan sosyal yardımlarda yapılan kesintinin fertlerin durumunda belirgin ve yaygın olumsuz sonuçlar doğurmaması halinde endüstrinin, özel sigortaların

İngiliz Sigortacılar Birliği, bu kapsamda, özellikle özel sektörün devletle işbirliği konusunda önemli rol oynayabileceği konusunda Hükümeti ikna etmek amacıyla sosyal refah devletinin geleceği üzerine bir çok araştırma raporu yayınlamıştır. Aynı şekilde, Ulusal Emeklilik Fonları

yaygınlaşması yönünde bugüne kadar vermiş olduğu mesajların toplum tarafından yeterince algılanmasının ne kadar hayati önemde olduğunu göstermektedir. İlk olarak, sigortacılık sektörü özel sigortaların yaygınlaşmasında bugüne kadar nispeten başarılı çalışmalar yapmış olsa dahi

İngiliz halkının yoksul kesimi içerisinde emekli kişiler hâlâ çok büyük bir oran teşkil etmektedir.

İkinci olarak, Ulusal Sağlık Hizmetleri Kurumu ile ilgili olarak toplumda genel bir tatminsizliğin var olmasına ve hizmetlerden yararlanabilmek için uzun bir süre beklemek gerekmesine rağmen nüfusun sadece %12'sinin özel sağlık sigortası vardır ve çalışan kesim içerisinde de yine aynı şekilde çok düşük bir oran sürekli sağlık sigortasına sahiptir. Özel sağlık sigortası açısından bu olumsuz durum, her on kişiden dört kişinin iş hayatlarının herhangi bir döneminde uzun süren hastalık veya çalışamama halleriyle karşılaşmasına rağmen meydana gelmektedir.

Özel Sigorta Zorunlu mu veya İsteğe Bağlı mı Olmalı ?

Devletin ve özel sigorta şirketlerinin bu konuda nasıl işbirliği yapabilecekleri konusunda farklı görüşler söz konusudur. Örneğin Müşavir Aktüerler Birliği emeklilik konusunda vergi indrimi ve sistemi düzenleyici bazı değişikliklerin esas olduğunu ileri sürerken, Ulusal Emeklilik Fonları Birliği ve söylentiye göre Hükümet, özel sigortaların zorunlu hale getirilmesi görüşündedir.

Bir kişisel görüş olarak Allied Dunbar şirketinin yöneticilerinden Colin Webb "Biz, vergi mükellefleri olarak ödediğimiz vergilerin karşılığını sosyal refah devletinden yeterince alamamaktayız. Kesintiler çok yüksek olmasına karşın sosyal yardımları organize etmede son derece yavaş hareket eden devletin bu alandaki çabaları henüz başlamıştır" diyerek sorunun nerede olduğunu açıkça ifade etmiştir. Colin Webb'e göre şu anda çok kötü bir şekilde israf söz konusudur.

Colin Webb, sosyal yardımlarla ilgili devlet faaliyetlerinin olduğu gibi bankalara, hayat sigorta şirketlerine ve banka gibi çalışan kuruluşlara devredilmesi gerektiğine inanmaktadır. O'na göre işçiler ve işverenler, sosyal yardımları organize etmeyi garanti eden bu kuruluşlara Ulusal Sigorta primlerinin eşdeğerini ödemelidirler.

Başlangıçta bu sistem, primlerin yukarıda belirtilen kuruluşlara ödenmesi ve sosyal yardımların alınması gibi basit esasa göre yürütülmelidir. Bu faaliyetler karşılığında çok küçük bir miktar kâr elde edilmekle birlikte ilgili kuruluşlar, sayıları anormal ölçülerde artacak sigortalı dolaşısıyla çevirecekleri iş karşılığında bu rolü üstlenmek istegindedirler.

Aynı görüş, Hastane

Uzman ve Danışmanları Birliği Başkan Yardımcısı Kenneth Tuson tarafından da ifade edilmektedir. Özel sağlık sigortasıyla ilgili bir kurum olan BUPA'nın organize ettiği toplantıda yapmış olduğu konuşmasında, vergiler kanalıyla finanse edilen Ulusal Sağlık Hizmetleri Kurumu'nun yerine özel sağlık sigortasını zorunlu hale getiren ve ulusal bir sağlık sigorta kurumunu esas alan yeni bir sistemin kurulmasını önermektedir.

Zorunlu özel sigorta, toplumda çoğu insan nezdinde iyi karşılanmasa da bu düşüncenin güçlü taraftarları vardır. Toplumda her zaman için, nispeten yoksul fertlerin de altına inmemesi gereken bir çeşit güvenlik ağı ihtiyacı söz konusudur. Ancak, diğer taraftan, devletin sağladığı sosyal yardımlardaki düşüş karşısında geleceğini düşünerek gönüllü ekstra prim ödeyen tedbirli fertler aleyhine haksız bir durum doğabilir. Zorunlu sigorta yaklaşımı, bu sistemi idare edecek kuruluşları muhtemel bir "hazıra konma" ithamından da korumuş olacaktır.

Özel sigortalar ile devletin resmî sosyal sigortaları arasında her zaman var olan sorunlardan biri konunun politik bir oyun haline gelmesi ihtimalidir. Şu anda görev yapmakta olan Hükümet, devlet ile özel sigorta şirketlerinin ortaklığı konusuna uzak dur-

maz iken, İşçi Partisi'nin önümüzdeki seçimlerde iktidara gelmesi halinde ne olacağı konusu göz önüne alınması gereken bir sorun olmaktadır.

İşçi Partisi'nin bir sözcüsü, "Sosyal refah devleti ve bu nitelikteki bir devletin sağlamış olduğu sosyal imkânlar, sosyal adaletin en önemli konusudur. Bizim amaçladığımız sosyal yardım sistemi, insanlar yardıma ihtiyacı olduğunda onlara yardımcı olacak şekilde geliştirilmeli, örneğin işsizlere iş bulmalarında yardım etmelidir. Sosyal yardım sistemi, fertlerin kendisine bağımlı olmasından ziyade daha iyiye doğru bir sıçrama tahtası işlevi görmelidir." demektedir.

İşçi Partisi'nin bu konuda tam olarak ne düşündüğünü bilebilmek için gelecek yıl yayınlanacak olan raporu beklemek gerekmektedir.

Bu arada, bu konuda karşılaşılan sorunlar yeterli olmayan yaklaşımlarla çözülmeye çalışılmaktadır ve bu durum bir çok tutarsızlığa ve cevabı verilememiş soruların doğmasına neden olmaktadır. Örneğin, işinden ayrılarak ailesindeki yaşlı bir kişiye bakmak suretiyle Hükümeti önemli bir masraftan kurtaran insanlar, emeklilikleri için yeterli tedbiri alamadıkları için neden cezalandırılmaktadırlar?

Devletin, özel sigortası da olan bir kişinin kendisinden tazminat talebinde bulunması durumunda bu parayı vergi yoluyla geri alması neden sık karşılaşılan bir durum olmaktadır? Ayrıca, bir ferdin, borçlanma esasıyla özel sigortaya yönelmesi durumunda o zamana kadar ödenmiş

primlerin tam bir tazminat için yeterli olmadığı geçiş döneminde devlet söz konusu kişiye ne düzeyde bir destek sağlayacaktır?

CII JOURNAL
Kasım 1995

Sigorta Şirketlerinin Kârlılığı Ekonomik Faktörlerden Ne Ölçüde Etkilenmektedir?

Kullanılmakta olan enflasyon tahmin metodlarının yetersizliği ve enflasyonun rezervler üzerindeki etkisinin doğru tahmin edilememesi bir çok sigorta şirketinin yayınlanmış neticelerinin yanlış değerlendirilmesine neden olmaktadır. Farklı muhasebe uygulamalarından kaynaklanan etkilerin gözönüne alınarak bir ihtiyat payı bırakılması durumunda bu neticelerin yanlış değerlendirilme ihtimali daha da artmaktadır.

Enflasyonist baskıların sadece sigorta şirketleri üzerindeki etkilerini tartışmak tek başına fazla önem taşımamaktadır; bu etkilerin neler olduğunu daha iyi anlayabilmek için konuya makroekonomik açıdan yaklaşma zorunluluğu vardır. Diğer taraftan, genel ekonomik tahminlere de daima belli bir şüphe ile bakmak gerekmektedir. Örneğin, GSMH, enflasyon ve faiz oranları arasındaki ilişki nedeniyle "GSMH'daki artış ani bir

enflasyonist baskı doğurmakta ve bu da faiz oranlarının yükselmesine neden olmaktadır" şeklinde mekanik bir bağ görülmektedir.

Ekonomik büyüme, enflasyon ve faiz oranları arasında inkâr edilemez bir ilişki mevcuttur, ancak bu üç değişken arasında, "birindeki değişiklik diğerlerini de otomatik olarak etkileyecektir" şeklinde mutlak bir ilişki olduğunu ileri sürmek doğru değildir. Almanya, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri ekonomilerindeki devreleri gösteren ilişikteki grafiklerde

Örneğin İngiltere'de sigortacılık sektörü, hayat ve hayat-dışı olarak, gayri safi millî hasılanın %12'sine tekabül etmekte ve yaklaşık 270.000 kişi bu sektörde istihdam edilmektedir. Prim gelirindeki artış ile ölçülen sektör büyümesinin, gayri safi millî hasıla artışı ile ölçülen ekonomik büyüme kadar olması sürpriz değildir.

Hayat ve hayat-dışı sigorta ürünleri bir mal olarak düşünülmekte ve ekonomik büyüme bu mallar üzerindeki talebi olumlu yönde etkilemektedir. Bunun yanısıra,

grafikte, sözkonusu ekonomilerde gayri safi millî hasıla artışı ile hayat dışı branşlarda kaydedilen prim artışı arasındaki ilişki görülmektedir.

Amerikan sigortacılık sektörünün göstermiş olduğu performansın sorumluluk sigortalarındaki hasar artış oranıyla çok yakından ilişkili olması oldukça ilginç bir husustur. 1992 yılında yapılan bir çalışmaya göre Amerika Birleşik Devletleri'nde 1933 yılından bu yana haksız fiil dolayısıyla meydana gelen sorumluluk hasarlarındaki artışın Amerikan ekonomisindeki büyümeye göre dört kat daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Sigorta Şirketlerinin Kârlılığı Ekonomik Değişikliklerden Doğrudan mı Etkilenmektedir?

Son yirmi yıl içinde çok sayıda ülkede teknik sonuçlar sürekli negatif verdiği için sigorta şirketlerinin kârlılığı yatırımlardan elde edilen gelirlerle belirlenmektedir. Bu nedenle sigorta şirketlerinin yatırım portföylerini olabildiğince kârlı duruma getirebilmek için çok fazla zaman harcamaları makul karşılanmaktadır.

Sigorta şirketleri, ülke ekonomisi için, özellikle hisse

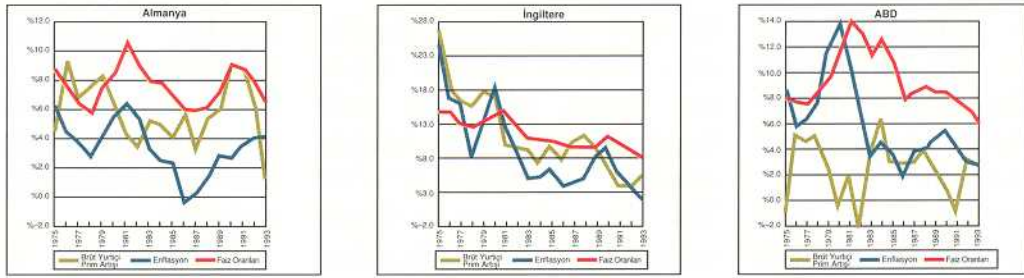
bu üç değişken arasında devamlı bir ilişki olmadığı açıkça görülmektedir.

Sigortacılık sektörü Batılı ülkelerin ekonomilerinde oldukça önemli yer tutmaktadır.

sorumluluk sigortalarındaki hasar maliyetleri enflasyondan daha yüksek oranda arttığı için gayri safi millî hasılanın da payı artma eğilimi göstermektedir. 2 numaralı

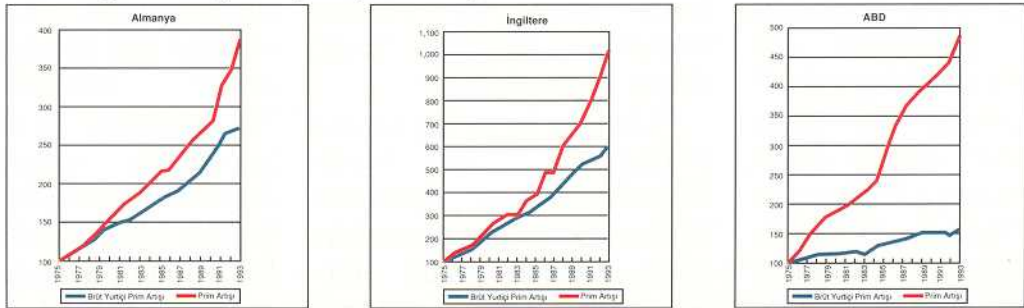
Grafik 1

Brüt Yurtiçi Prim Artışı, Enflasyon ve Faiz Oranları

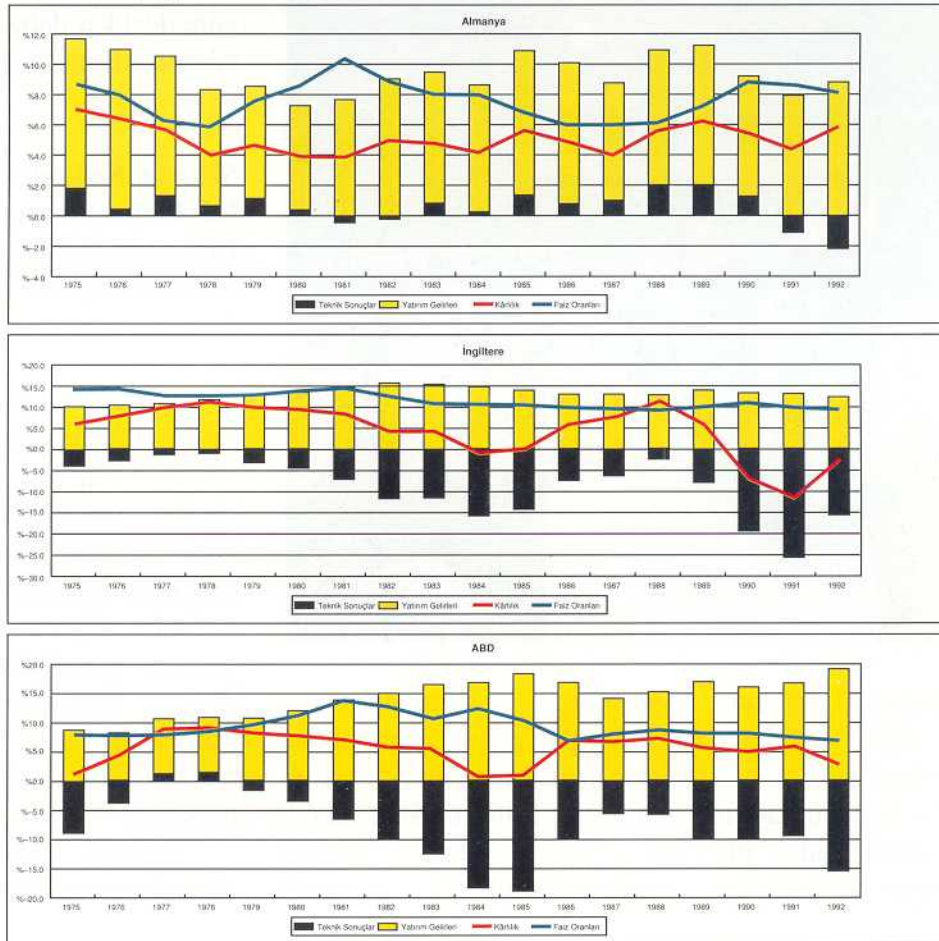
Grafik 2

Brüt Yurtiçi Prim Artışı ve Hayat-dışı Prim Artışı

Grafik 3

Teknik Sonuçlar, Yatırım Gelirleri ve Kârlılık

senedi ve tahvil piyasalarında son derece aktif, hayati önem taşıyan birer yatırımcı olarak görülmektedirler. Ortalama olarak, hayat-dışı branşlarda faaliyet gösteren geleneksel yapıda bir Avrupa sigorta şirketi, net varlıklarının üç katı civarında bir miktarı hisse senedi ve tahvil piyasalarında yatırıma yöneltmektedir. Hisse senedi ve tahvil piyasalarında bir artış meydana geldiği zaman sigorta şirketlerinin kârlılığı artmaktadır ki, bu da teknik sonuçların nisbî olarak düşük kalmasının nedenini açıklamaktadır.

Genellikle faiz oranlarının yüksek olduğu dönemlerde yatırım faaliyetleri daha yoğun olmaktadır. Örneğin tahvil

piyasasındaki fiyatlarla uzun dönem faiz oranlarındaki hareketler zıt yönde cereyan etmekte, diğer bir deyişle faiz oranlarının yüksek olduğu zamanlarda tahvil fiyatları nispeten daha ucuz olmaktadır. Yatırımcıların elde edecekleri paranın gerçek değerini etkileyebilmesi nedeniyle enflasyon da benzer etkilerde bulunmaktadır. Tahvilin vadesi uzadıkça enflasyonun etkisi de o ölçüde fazla olmaktadır.

3 numaralı grafikte teknik sonuçlar ile yatırım sonuçları arasındaki kesin ilişki görülebilmektedir. Diğer bir deyişle, yatırım sonuçları beklendiği gibi iyi olduğu zamanlarda teknik sonuçlar nispeten kötü gerçekleşme

eğiliminde olmaktadır ki hissedarlar sermayelerinin genel olarak getirisine bakmaktadır. Ancak, enflasyon trendinin artma eğilimi gösterdiği zamanlarda özellikle uzun vadeli iş yazmakta olan sigorta şirketlerinin teknik sonuçları kötüye doğru gitmekte, tahvil piyasasındaki fiyatlar ise yüksek faiz oranları nedeniyle düşme eğilimi göstermektedir.

Dolayısıyla yatırım gelirleri muhtemelen azalacaktır.

Enflasyonun Rezerv Ayırmadaki Etkisi

Avrupa Birliği ülkelerinde, ilgili Muhasebe Direktifi gereği, rezervlerin iskonto edilmesi (bu paranın, ileride

SİGORTA KÂRI

Avrupa Sigorta Şirketi

Avustralya Sigorta Şirketi

Yıllar	1-5. Yıllar	Sonrası	1-5. Yıllar	Sonrası	Prim
	(%5 Enflasyon)	(%10 Enflasyon)	(%5 Enflasyon)	(%10 Enflasyon)	
1	(5.4)	(5.1)	0	0	95.25
2	(2.1)	(2.1)	0	0	100.00
3	(0.6)	0.6	0	0	105.00
4	0	0	0	0	110.25
5	0	0	0	0	115.76
6	0	(10.7)	0	0	121.55
7	6.9	15.5	0	0	0
8	2.9	6.7	0	0	0
9	0.7	1.8	0	0	0

Sigorta kârı, teknik neticeler ve teknik rezervlerin faiz getirisinin toplamı olarak hesaplanmıştır. Karşılaştırmalı rakamlar, enflasyon ve faiz oranlarının 6. yılda %10'a yükselmediği varsayımından hareketle bulunmuştur.

getireceği faiz gelirinin de dahil edilmesiyle bugünkü değerinin hesaba alınması) hasarın ortalama ödeme süresi 4 yılı geçmediği takdirde açıkça yasaklanmıştır. Diğer taraftan, rezervlerin iskonto edilmesi işlemi, örneğin Avustralya'da bir zorunluluktur. Şirket hesaplarındaki önemli neticeler aynı olsa dahi, farklı hesap sistemlerinin uygulanması o sigorta şirketinin kârlılığını farklı gösterebilmektedir.

Farklı muhasebe yöntemlerini kullanan Avustralya ve Avrupa sigorta şirketlerini ele aldığımız takdirde aşağıdaki varsayımlarda bulunabiliriz:

- Enflasyon ve faiz oranları arasında kesin bir ilişki vardır.
- Eldeki paralar faiz getirisi için bankaya yatırılmıştır ve primler yılın hemen başında ödenmiştir.
- Prim ve hasarlar için iskonto oranı her ikisi için %5 olarak belirlenmiştir.
- Her iki ülkedeki şirketler için de hasar, enflasyon öncesi rakamlarla 40, 30, 20, 10'dur.
- Hasarlar yıl sonunda ödenmektedir.
- Her iki ülkede de enflasyonun %5 olduğu birinci yıldan itibaren iş yazmaya başlamakta ve enflasyon beşinci yılın sonunda aynı oranda kalmaktadır.
- Altıncı yılda enflasyon ve faiz oranları %10'a yükselmekte ve prim ödenmesi durmaktadır.

Bu senaryoya göre nihai neticeler, yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, farklı muhasebe sistemleri nedeniyle tamamiyle değişik olmaktadır.

Bu neticeler, uygulamada, hasar rezervleri içinde ayrılan ihtiyat payının az ya da çok olmasından da etkilenebilmektedir ki ihtiyat payının miktarı hasarın piyasadan toplanma durumunu da göstermektedir.

İngiltere'de faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin teknik neticeleri ve rezervler arasındaki ilişkiyi konu alan ayrıntılı araştırma göstermektedir ki ilgili underwriting dönemi ile rezerv payları arasında belli bir dereceye kadar karşılıklı bir ilişki vardır.

Underwriting hasarları arttıkça rezerv payları azalmakta, hasarlar azaldıkça rezerv payları artmaktadır. Gelecekte enflasyonun ne olacağı konusunda doğru bir tahmin yapmanın zorluğu nedeniyle bu durum belli bir yere kadar böyle olmaktadır. Enflasyon arttıkça rezerv payları düşme gösterecek ve bu nedenle bir önceki yıla ait işlere ilişkin rezervlerin artırılması zorunlu olacaktır.

Bir sigorta şirketini idare edebilmenin en önemli faktörlerinden biri, yapılan işle ilgili en doğru bilgileri sağlayan bilgi akış sisteminin var olması ve bu sisteme girebilmek olmaktadır. Başarılı olmak durumundaki yöneticiler, faiz

ve enflasyon oranlarını tahmin edebilecek yöntemi oluşturabilmek ve sonuçlara poliçe yılı ve o poliçeye ilişkin hasarlar itibarıyla bakmak zorundadırlar.

GLOBAL REINSURANCE
Eylül 1995